

○ موسیقی کردهای اورامان
○ بهمن حاجی امینی

- احاطه متر ۲/۸ و ۳/۸ در آوازهای همراهی کننده رقص
- تقسیم آوازها به دو گروه دارای متر آزاد و متر مشخص
- تابعیت طرح ملودی از طرح متن. تقسیم جمله‌ها به
اجزای کوچک‌تر در تطابق آنها با بیت، مصرع یا اجرای مصرع
شعر صورت می‌گیرد.

- برخورد دوصدایی (هته روفونی) ناشی از ارائه‌ی
همزمان جمله یا جز ملودی در تعویض بندها توسط
خوانندگان. برخورد صداها به این علت است که هر یک از
خوانندگان واریانته‌ی از ملودی اصلی را همزمان اجرا می‌کنند
و همین ارائه آزادانه اصوات از طرف خوانندگان است.

- به استثنای موسیقی مراکز دراویش و مولودی به
مناسبت میلاد رسول اکرم (ص) که ساز همراهی کننده آواز
دف است در دیگر آوازها ساز ملودیک یا ضربی شرکت
نمی‌کند و تنها دست زدن در آواز چه‌پله مرسوم است. دست
زدن در موسیقی اورامان را می‌توان نوعی واخوان ابتدایی و
تکامل نیافته محسوب کرد.

- ترکیب فواصل سوم کوچک و دوم بزرگ در تعدادی از
آوازها دیده می‌شود. این ترکیب صوتی در تمام دنیا رواج دارد
و در نتیجه می‌تواند به عنوان هسته‌ی ملودی کهنی برداشت
شود. به خصوص فاصله‌ی سوم کوچک در این ترکیب
فاصله‌ی کهنی است که به عنوان فاصله اعلام و محاوره‌ی
عادی در تمام فرهنگ‌های کهن وجود داشته است.

- بازتاب صدای طبیعت به شکل غیرواقعی‌گرایانه در
آواسیا و چه‌مانه، که از آن می‌توان به عنوان نماد در موسیقی
نام برد. تقلید صدای کبک توسط برخی از شناسندگان و
مردم اورامان تأیید می‌شود.

موسیقی اورامان قدمت زیادی دارد و این قدمت از این لحاظ
اهمیت دارد که با توجه به ذکر لحن اوامن (اورامان) در رساله
«المعجم فی معایر اشعار العجم» تألیف شمس قیس رازی
(سده‌ی هفتم هجری) و همچنین واقع شدن این منطقه در
کانون یا نزدیک به تمدن‌های کهن ایران می‌تواند چون حلقه‌ی
ارتباط با بخشی از موسیقی ایران مورد توجه قرار بگیرد.

در دهه‌های اخیر پژوهش‌های چندی در مورد شناخت
موسیقی کردستان صورت گرفته، اما با توجه به تنوع موسیقی
کردها و پراکندگی جغرافیایی، هنوز به کار بسیاری نیاز است.
در زمینه موسیقی اورامان نیز تاکنون پژوهش مستقلی
صورت نگرفته و پژوهش حاضر به عنوان پژوهش برگزیده
اولین گام در این راستاست.

در این پژوهش پنجاه نمونه از آوازهای رایج در موسیقی
اورامان انتخاب آوانویسی، آوانگاری و تجزیه و تحلیل
شده‌اند. به نظر عده‌ای از پژوهشگران برخی ویژگی‌ها و
خصوصیات موسیقی مردم اورامان آنان را تا حدودی از
کردهای مناطق دیگر متمایز می‌سازد از جمله:

- تفاوت در فاصله ساختاری آوازهای دارای متر آزاد که
در موسیقی مناطق با گویش کردی میانه، فاصله چهارم یا
پنجم است و در موسیقی اورامان فاصله سوم و گاه تنها دو
صدای بنیادی است.

- عناوین و مفاهیم متفاوت آوازها. مفاهیم گورانی، بیت،
لاوک، حیران، قطار در موسیقی مناطق دارای گویش کردی
میانه و رایج است در حالی که عناوین به زم، سیاوچه مانه،
دربی، گوشه، و رده به زم و چه پله اختصاص به موسیقی
اورامان دارند.

- عدم همراهی ساز ضربی یا ملودیک در اجرای آوازها.
در دیگر مناطق کردستان همراهی ساز با آواز مرسوم است.

اگرچه تجزیه و تحلیل موسیقی اورامان در این پایان‌نامه
بر اساس نمونه‌ها آوانویسی شده است ولی تصویری جامع از
خصوصیات موسیقی اورامان را ترسیم می‌کنند. مهم‌ترین
خصوصیات عبارتند از:

- اتکا ملودی به سه یا دو صدای بنیادی و در نتیجه
فضای تخت و هموار ملودی. در برخی نمونه‌ها رسیتاسیون
متن، فاصله پارالل در طول جمله بدون تغییر ادامه می‌یابد.
این فاصله در اینکه توسط خوانندگان تا چه اندازه آگاهانه
ارائه می‌شود احتیاج به پژوهش‌های بیشتری دارد.

- ارائه‌ی همزمان آواز در فاصله پارالل توسط دو خواننده